

Cvičenie II.

História ekonomického myslenia, Národné hospodárstvo, Krivka produkčných možností

Opakovanie cvičenia

- Čo skúma mikroekonómia a čo makroekonómia?
 - Aké zložky ekonomickej teórie poznáte?
 - Čo je to vedecký výrok?
 - Ako môžeme charakterizovať hodnotové súdy
 - Čo skúma pozitívna ekonómia a čo normatívna ekonómia?
 - Aké nástroje a metódy využíva ekonomická teória?
 - Čo znamená v ekonómii zásada ceteris paribus?
 - Aké formy modelov sa môžu používať v ekonomickej teórii?
 - Čo znamená uplatnenie kauzálneho princípu?
 - Omylu klam kompozície sa musíme vyvarovať pri akom princípe skúmania?
 - V čom spočíva podstata princípu účelovosti?
-

Určite, ktoré z výrokov patria do pozitívnej a normatívnej ekonómie:

- V dôsledku protestov v Honkongu poklesol index hongkonskej burzy takmer o 2 % a kurz hongkongskeho dolára bol stlačený oproti americkému doláru na 6-mesačné minimum.
 - Spotrebiteľské ceny sa vo februári oproti januáru znížili o 0,1 %.
 - V súčasnosti klesla miera nezamestnanosti na Slovensku.
 - Neúčinnosť daňového systému by mohla spôsobiť daňové úniky.
 - Devalvácia eura by pomohla rastu inflácie v eurozóne a rovnako exportu.
-

Ktoré z nasledujúcich problémov rieši makroekonómia, a ktoré mikroekonómia:

- Príjem z daní a odvodov by sa mal zvýšiť tento rok o 300 mil. eur.
 - Stavebné firmy uzavreli kartelovú dohodu.
 - Firma bude investovať do novej technológie, ak je miera návratnosti dostatočne vysoká.
 - Rast HDP pozitívne ovplyvňuje aj spotreba domácností.
 - Individuálne preferencie spotrebiteľov ovplyvňujú ich nákupné rozhodnutia.
 - Úrokové sadzby a ich vplyv na akciový trh.
-

Historický vývoj ekonomického myslenia

Vývoj ekonomického myslenia

Stredovek

- Náboženské prevažne kresťanské myslenie
- **Scholastici** - vzdelaní mnísi
- Vysvetlenia: cena, úver, obchod, peniaze
- Pravidlá ekonomického života v súlade s cirkevným
- Predstavitel': **Tomáš Akvinský** (1225-1274)
- *súkromné vlastníctvo nie je v protiklade s prirodzenými zákonmi.*

01

Starovek

- Otázky hospodárenia, vlastníctva, del'by práce, výmeny tovarov, peňazí
- Otázkami sa zaoberali filozofi
- Najznámejší: *Xenofón, Platón, Aristoteles, Cicero, Seneca*

02

Novovek

Merkantilizmus (16. – 18.st.)

- Francúzsko, Anglicko
- Predstavitel': **Thomas Mun**
Jean Baptiste Colbert

Myšlienky:

- Hlavný cieľ: zabezpečenie rastu bohatstva krajiny.
- Hlavný zdroj bohatstva: zahraničný obchod (drahé kovy)
- Peniaze za tovary sa nemali vyvážať, ale kupovať tovar vyrobený v danej krajine
- Úloha štátu: Podpora manufaktúrnej výroby
Vývoz tovarov

03

Fyziokratizmus (2. pol. 18. st.)

- Francúzsko
- Predstavitel': **Francois Quesnay**

Myšlienky:

- Hlavný cieľ: voľná konkurencia, súkromné vlastníctvo
- Hlavný zdroj bohatstva: pôda, poľnohospodárska výroba

04

Vývoj ekonomického myslenia

05

Klasická ekonómia (pol. 18. st. – 70-te r. 19.st.)

- Položila základy ekonómie ako vedy
- Predstavitel': *Adam Smith*

David Ricardo

Jean Baptiste Say

Thomas Robert Malthus

Vývoj ekonomického myslenia

Adam Smith
1723 - 1790

05

- „*Pojednanie o podstate a pôvode bohatstva národov*“ (1776) = základ ekonómie ako vedy
- Jedinca vedie pri rozhodovaní „*neviditeľná ruka trhu*“
- Neuznával štátnu intervenciu
- Zástanca „laissez faire“ (politika hospodárskeho liberalizmu)
- Spoločnosť regulovaná konkurenciou a trhom
- Trh je samoregulujúci systém
- Štát plní funkcie ochrancu krajiny, udržiavateľa poriadku a tvorcu verejných statkov
- Hodnotu tovarov určuje množstvo práce a hodnotu mzda, zisk a renta.
- Zdroje bohatstva spoločnosti: celkové množstvo vynaloženej práce a jej produktivitu
- Deľba práce = pôvodca rastu produktivity a verejného blahobytu

Klasická ekonómia (pol. 18. st. – 70-te r. 19.st.)

- Položila základy ekonómie ako vedy
- Predstavitel': *Adam Smith*

David Ricardo

Jean Baptiste Say

Thomas Robert Malthus

Vývoj ekonomického myslenia

David Ricardo
1772 - 1823

- Anglický predstaviteľ klasickej ekonómie
- Popis renty, náklady obetovaných príležitostí a komparatívne výhody
- **Teória komparatívnych nákladov**

Každá krajina bude vyrábať a vyvážať tie tovary, ktoré môže vyrábať relatívne lacnejšie a dovážať tie tovary, ktoré je relatívne lacnejšie schopná vyrobiť iná krajina.

- Tvorí základný princíp medzinárodného obchodu

05

Klasická ekonómia (pol. 18. st. – 70-te r. 19.st.)

- Položila základy ekonómie ako vedy
- Predstaviteľ: **Adam Smith**

*David Ricardo
Jean Baptiste Say
Thomas Robert Malthus*

Vývoj ekonomického myslenia

Jean Baptiste Say
1767 - 1832

- Francúzsky predstaviteľ klasickej ekonómie
- Závery: odmenou sa službu práce je mzda, za službu kapitálu zisk a za službu pôdy renta.
- **Základný zákon trhovej ekonomiky**

Každá ponuka si vytvára vlastný dopyt. (vylučoval nezamestnanosť v dôsledku nadvýroby)

Thomas Robert Malthus
1766 - 1834

- Anglický predstaviteľ klasickej ekonómie
- Závery: realizácia tovarov ako základný problém, ľudstvo spútané tzv. populačným zákonom – obyvateľstvo rastie geometrickým radom a prostriedky obživy iba aritmetickým.

05

Klasická ekonómia (pol. 18. st. – 70-te r. 19.st.)

- Položila základy ekonómie ako vedy
- Predstavitel': *Adam Smith*

David Ricardo

Jean Baptiste Say

Thomas Robert Malthus

Vývoj ekonomického myslenia

05

Klasická ekonómia (pol. 18. st. – 70-te r. 19.st.)

- Položila základy ekonómie ako vedy
- Predstavitel': **Adam Smith**

David Ricardo

Jean Baptiste Say

Thomas Robert Malthus

Karl Heinrich Marx (1818 - 1883)

- Nemecký filozof, ekonóm, revolucionár
- Napísal dielo **Kapitál** s tzv. **teóriou pracovnej hodnoty**
- **Všetky tovary majú jeden spoločný kvantitatívne merateľný prvok – prácu**

$$H = c + v + m$$

- c – konštantný kapitál, v – variabilný kapitál, m – nadhodnota
- Aktívny odporca kapitalizmu

06

Neoklasicizmus (70-te r. 19.st. – 30-te r. 20. st)

- Racionálne správanie jednotlivca
- Analýza dopytu, ponuky, trhovej rovnováhy, tvorby cien, analýzu spotreby a užitočnosti.
- **Teória hraničnej užitočnosti** (H.H. Gossen)
O optimálnom výsledku určitého procesu rozhoduje posledná jednotka.

07

- 3 školy:
 - **Rakúska:** K. Menger – rozvíjanie metodológie ekonomickej teórie a analýza peňazí
 - **Lausannská:** L. Walrass – teória všeobecnej ekonomickej rovnováhy
 - **V. Pareto** – Paretovo optimum
- **Cambridgeská škola:** **A. Marshall**
Zásady ekonómie (1890)
mechanizmus dopytu a ponuky pomocou kriviek, vznik rovnovážnej ceny, ceteris paribus, elasticita dopytu

Neoliberalizmus (20. – 30. r. 20. st.)

- Nemecká obdoba neoklasicizmu
- Akceptácia štátnych zásahov do trhového hospodárstva ak nenarúšajú jeho fungovanie
- Tzv. sociálne trhové hospodárstvo

08

Vývoj ekonomického myslenia

Súčasnosť

Monetarizmus (od pol. 70tych rokov 20. st.)

- Vychádza z kvantitatívnej teórie peňazí
- Regulácia množstva peňazí v obehu
- Odmieta štátny intervencionizmus, ktorý narúša realizáciu hospodárskych procesov
- Predstaviteľ: **Milton Friedman**
- Na infláciu existuje jediný liek: nižšia miera rastu množstva peňazí v obehu, to ale spôsobu nezamestnanosť a pokles ekonomickej účinnosti
- Vyslovil hypotézu permanentného dôchodku a rozpracoval teóriu spotrebnej funkcie

09

John Maynard Keynes (1883 – 1946)

- Významný anglický ekonóm
- Otec zmiešanej ekonomiky
- Štátne intervencie považoval za nevyhnutnosť
- **Všeobecná teória zamestnanosti, úroku a peňazí (1936)**
- Multiplikačný efekt
- Štát ma investovať predovšetkým do infraštruktúry
- Zaviedol pojmy: multiplikátor, hraničný sklon k úsporám, hraničný sklon k spotrebe, automatické stabilizátory

10

Ekonomia ponuky (od 70-tych r. 20.st.)

11

- Minimalizácia štátnych zásahov do ekonomiky
- Znižovanie daní
- Štát ma vytvárať podmienky pre rozvoj aktivity, tvorivosti a inovácií v ekonomike
- Predstaviteľ: **Arthur B. Laffer**
- Skonstruoval tzv. **Lafferovu krivku**, ktorá udáva vzťah medzi mierou zdanenia a príjmami z daní do štátneho rozpočtu.

Národní hospodárstvo

Podstata, historický vývoj, štruktúra

Národné hospodárstvo

„Národné hospodárstvo predstavuje historicky vzniknutú sústavu ekonomických subjektov a vzťahov, ktoré sú prepojené do relatívne stabilného celku na území určitého štátu.“

Historický vývoj národného hospodárstva

HOSPODÁRSTVO UZAVRETEJ DOMÁCNOSTI

- Uspokojovanie potrieb výrobkami, ktoré si doma vyrobili

MESTSKÉ HOSPODÁRSTVO

- Zvyšovanie potrieb obyvateľstva
- Prehľbovanie spoločenskej del'by práce
 - Rozvoj obchodu
- Vzájomná výmena produktov domácností
- Neskôr výmena prostredníctvom peňazí

NÁRODNÉ HOSPODÁRSTVO

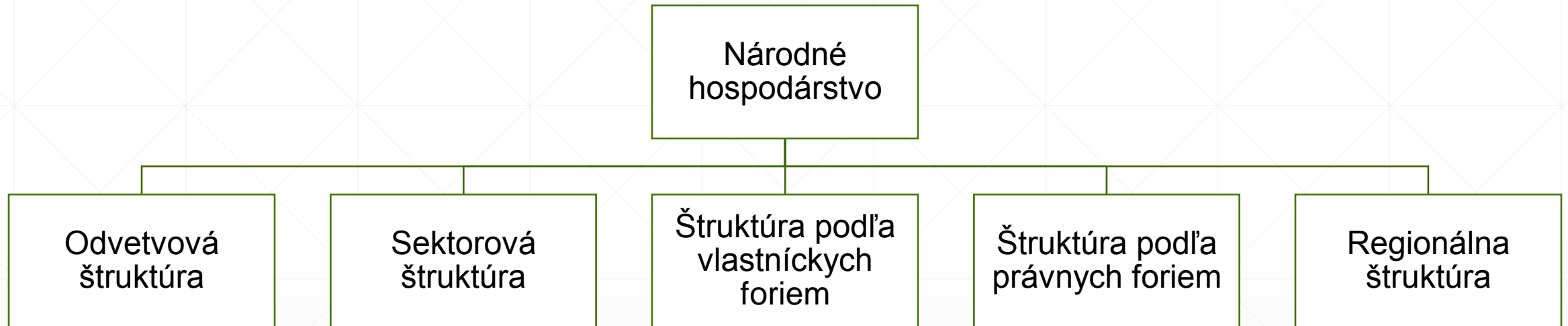
- Systém činností, hospodárskych subjektov a ich vzájomných vzťahov na území určitej krajiny.

SVETOVÉ HOSPODÁRSTVO

- Dôsledok medzinárodnej del'by práce, liberalizácie vonkajších ekonomických vzťahov medzi národnými hospodárstvami
- Systém vzájomných vzťahov a prepojení medzi národnými ekonomikami

Štruktúra národného hospodárstva

Odvetvová štruktúra ekonomických činností

- Prehľad o zoskupení ekonomických činností do odvetví
 - Odvetvie = *sústava ekonomických jednotiek, ktoré uskutočňujú rovnaké alebo príbuzné činnosti a z hľadiska použitia vstupov alebo technologických procesov vyrábajú, respektíve poskytujú rovnaké alebo príbuzné produkty a služby.*
 - v členských krajinách EÚ sú odvetvia členené podľa **revidovanej klasifikácie ekonomických činností NACE Rev.2**
 - Na Slovensku sa používa od 1.1.2008
 - <http://www.nace.sk/>
-

Sektorová štruktúra ekonomických činností

PRIMÁRNY SEKTOR

- Poľnohospodárstvo
- Lesné a rybné hospodárstvo
- Ťažobný priemysel

SEKUNDÁRNY SEKTOR

- Spracovateľský priemysel
- Stavebníctvo

TERCIÁRNY SEKTOR

- Služby

KVARTIÁRNY SEKTOR

- Rýchlo rozvíjajúce sa služby
 - Informačné služby zamerané na tvorbu, spracovanie a prenos informácií.
-

Štruktúra podľa vlastníckych foriem

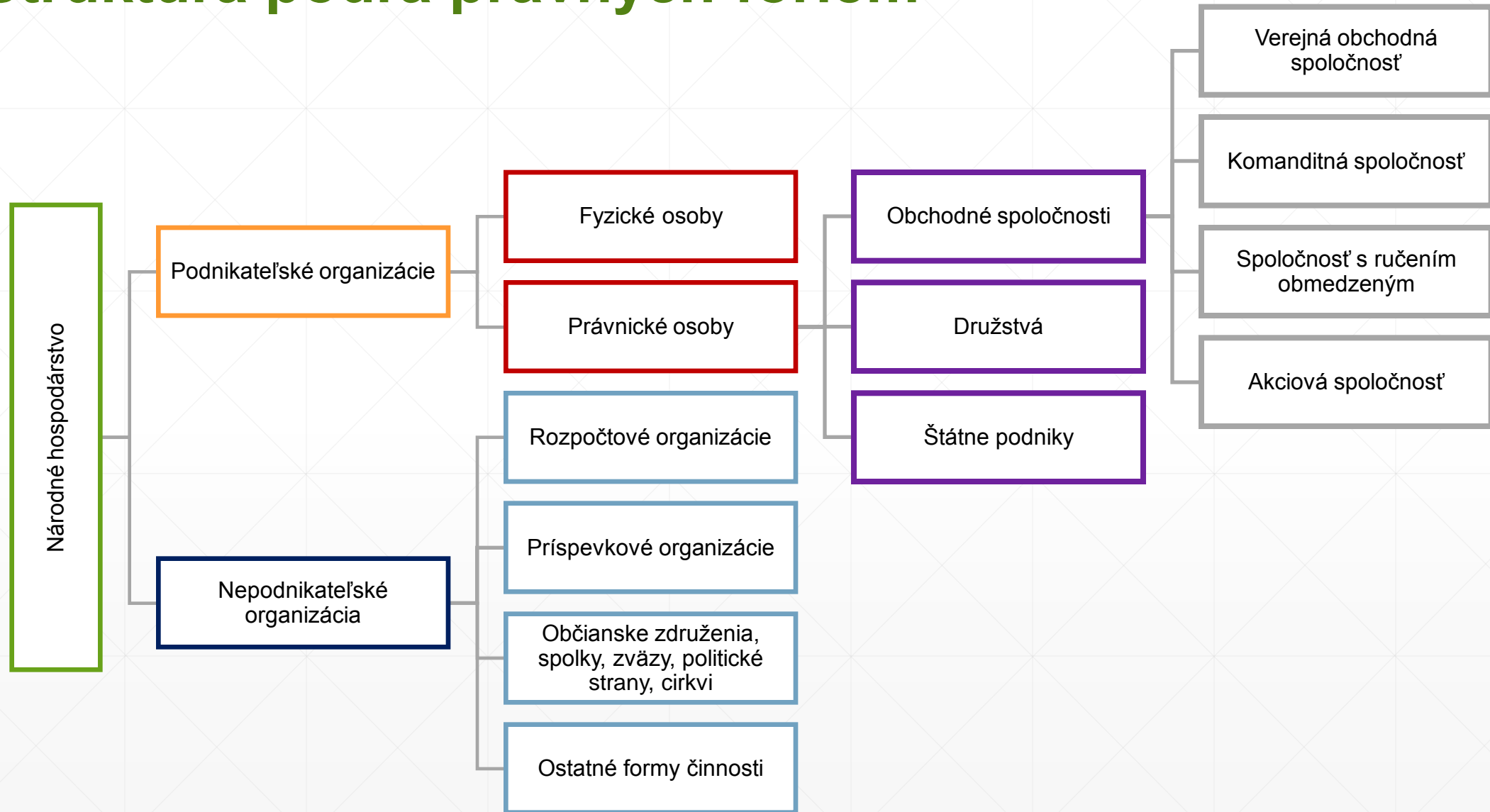
Verejný sektor

- Podniky vo vlastníctve štátu, obcí a VÚC (komunálne organizácie)
- Podniky s medzinárodným vlastníctvom, ktoré sú pod kontrolou štátu

Súkromný sektor

- Podniky vo vlastníctve súkromných tuzemských a zahraničných právnických alebo fyzických osôb
 - Podniky s medzinárodným vlastníctvom, ktoré nespádajú pod kontrolu zo strany štátu
 - Subjekty v družstevnom vlastníctve
-

Štruktúra podľa právnych foriem

Regionálna (územná) štruktúra

- Členenie na územné celky v zmysle administratívneho územno-správneho členenia
- Od roku 1996 je Slovensko rozdelené na 79 okresov a 8 krajov.

Okresy Slovenskej Republiky

Krivka produkčních možností

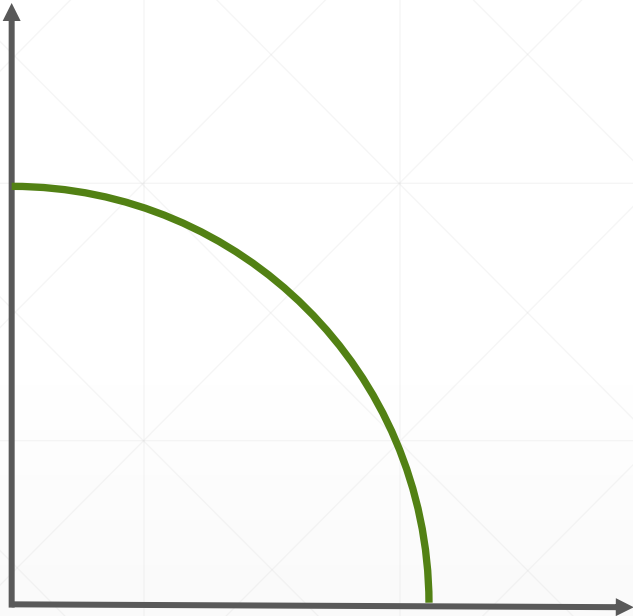
Podniková, národohospodárska, Zákon klesajúcich výnosov

Krivka produkčných možností

Krivka produkčných možností – KPM (Production Possibilities Frontier) je množina bodov, ktoré vyjadrujú, aké vzájomné kombinácie výstupov je podnik alebo ekonomika schopný produkovať pri daných obmedzených výrobných vstupoch (práca, pôda, kapitál, ľudský kapitál).

Krivka produkčních možností

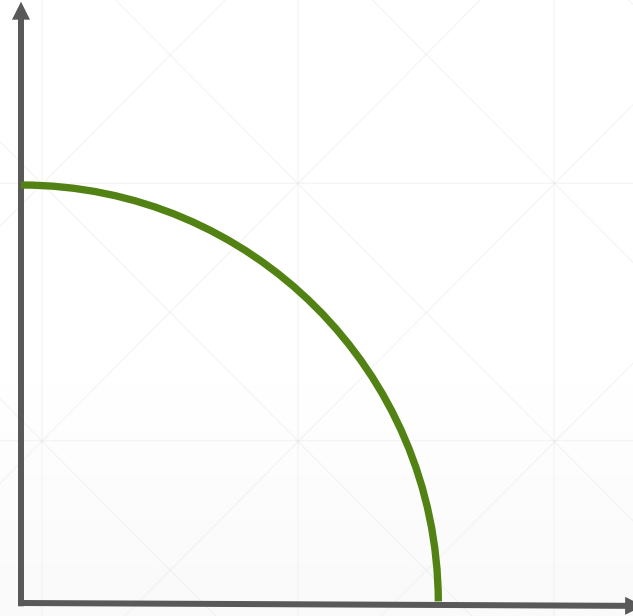
výrobek A

výrobek B

Podniková KPM

kapitálové statky

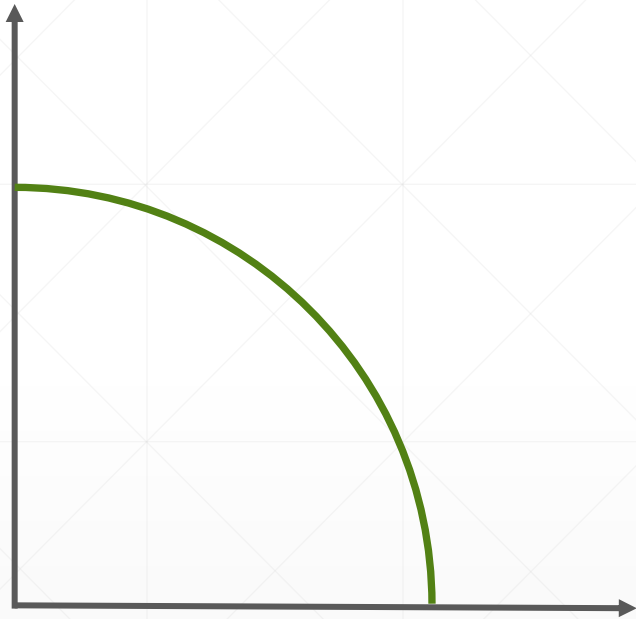
spotřebné statky

Národohospodářská KPM

Krivka produkčných možností

výrobok A

výrobok B

Sklon krivky

- je spôsobený obmedzenosťou výrobných vstupov

Zakrivenie

- Je ovplyvnené špecializáciou a pružnosťou s akou sa výrobné vstupy preorientujú z výroby jedného statku na výrobu iného

Krivka produkčných možností

Pri aplikácii KPM môžu nastať 3 prípady:

- A. Podnik alebo ekonomika sa nachádza na KPM
- B. Podnik alebo ekonomika sa nachádza pod KPM
- C. V prípade získania dodatočných úverov alebo nárastu dovozov sa môžu podniky alebo ekonomika krátkodobo nachádzať nad KPM

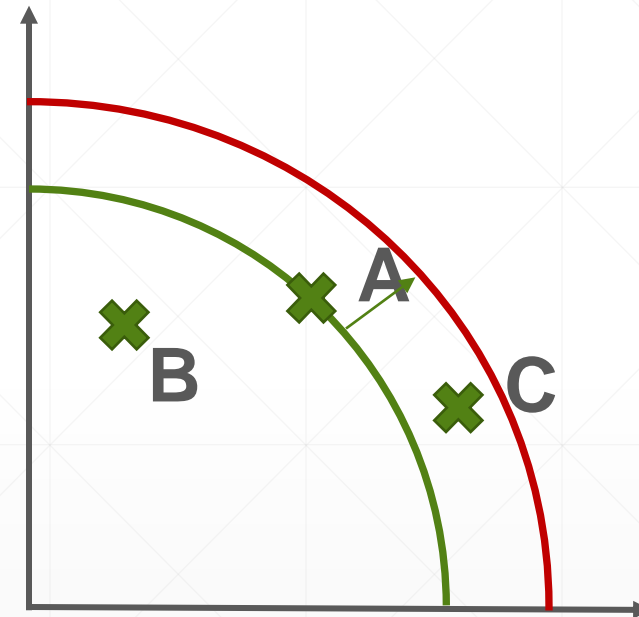
* Pri bežných podmienkach je bod nad KPM nedosiahnuteľný !

Krivka KPM sa môže posúvať smerom von

ekonomické subjekty produkujú a kombinujú vyšší objem výstupov.

kapitálové statky

spotrebné statky

Krivka produkčných možností - príklad

Predpokladajme hypotetickú krajinu, ktorá vyrába spotrebné a kapitálové statky.

V priebehu obdobia dokáže vyprodukovať nasledujúce kombinácie statkov (tabuľka).

- Na základe údajov nakreslite krivku produkčných možností.
- V grafe vyznačte bod, v ktorom je krajina efektívna, neefektívna a nedosiahnuteľný.
- Vyznačte čo sa stane s krivkou ak sa v dôsledku vylepšenej technológie zvýši produkcia kapitálových aj spotrebných statkov.

Kombinácia	Spotrebné statky	Kapitálové statky
A	0	200
B	50	195
C	100	186
D	150	173
E	200	158
F	250	141
G	300	122
H	350	100
I	400	75
J	450	42
K	500	0

Zákon klesajúcich výnosov

Ak pridávame rovnaké množstvá variabilného vstupu a všetky ostatné vstupy sú konštantné, výsledné prírastky výstupu budú od určitej hranice klesať.
